

יד
מהר"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
משפטים
שבט ה'תשע"ח ב'שכ"ט
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

ביאור הפיסקא המתחילה באות שי"ן בפיוט ברוך אדיר במרומים וכו'.

המשך בעניין תקיעות שופר בר"ה ותקנת רבי אבהו לתקוע תשר"ת, קושיות מרן שליט"א על ביאור בעל שו"ת בית דוד בדברי המדרש רבה, ותירוץ מרן שליט"א על כל תמיהותיו.

האם ישנה חשש אפיקורוסות ח"ו במלים 'הני בבלאי'.

בעניין תרועה בקול רועד, לאפוקי מאלה העושים זאת ביד.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642

שלוחה 6

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 435

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.
השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א,
וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.
פרטים בטלפון: 050-4140741. נא לתאם זאת לפני השיעור.
והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים,
ימלא המקום ב"ה כל משאלות ליבם לטובה. אכ"ר.

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הרב שילה בן הרב שלמה יגאלי הי"ו, שיהיה בריא ושלם, חזק ואמין. אה, ברוך ה', צריכים אותנו, שלא יהיו לו הפרעות וקשיים, הצטננויות וכו'. בעז"ה שיוכל לעמוד על משמרתו, ולעשות את כל הדברים. בפרט עכשיו, שמתקרבים החדשים העמוסים, יה"ר שצליח לעמוד בכל ענייני הכלל והפרט, הדפסת השיעורים, ומיני תבלין וקליות לפסת, והקובץ התורני "דברי חפץ" חלק עשירי וכו', אכי"ר.

ביאור הפסקא המתחילה באות שי"ן בפיוט ברוך אדיר במרומים וכו'.

אנחנו באות שי"ן, בפיוט ברוך אדיר במרומים.

ברוך שומע לקול הקוראים, לפניו באמת ובלב תמים, ברוך הוא.

הבית הזה, הוא קצר, שני בתים. עוד לא עמדתי על סוד העניין, כי בדרך כלל זה ארבעה בתים, חלק שלושה בתים, והבית הזה הוא רק שני בתים.

בתכאליל היכן שהפיוט מובא, כתב הסופר מהריק"א כך, רשות לברוך שאמר, חיברה ותיקנה החכם השלם האלהי כמהר"ר שלמה בן יעקב זכר צדיק וקדוש לברכה, מעיר רצאפה יכוננה עליון אמן, ממשפחת יהודה, והוא מיוסד על דרך הקבלה, וזהו. ברוך אדיר וכו'. זהו נוסח אחד. בכת"י אחר, כותב מהריק"א כך, רשות לברוך שאמר, ייסדה החכם השלם היקר והנעים כמהר"ר רבי שלמה בן יעקב זצוק"ל, ויש בו סוד מופלא על דרך הקבלה, והוא מיוסד על אלפא ביתא, וזהו. ברוך אדיר וכו'.

המקום ברוך הוא יזכנו, להבין את העניין הזה, לדעת מה נצפן כאן. אבל אנחנו מפרשים לכל הפחות את הפשט, את הדברים הפשוטים.

הפייטן אומר, 'שומע לקול הקוראים'. ובעצם זהו פסוק מפורש, קרוב י"י לְכָל קוֹרְאֵיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרְאוּהוּ בְּאֵמֶת [תהלים קמ"ה, י"ח]. על כך

אומרים המפרשים, כגון הרד"ק, וכל המפרשים, כי פירושו שהקב"ה שומע לכל אדם המתפלל אליו, אבל שיקראו אליו באמת. אומר הרד"ק, מאיזה עם שיהיה, ובלבד שיקראוהו באמת, שפיו ולבו שוים. ובעצם זהו מאמר חז"ל מפורש ויקרא רבה פי"ז אות א', 'קרוב י"י לכל קוראיו, יכול לכל? וכי כל מי שנמצא בצרה, ויקרא ויצעק להקב"ה, למרות שהאדם הזה אינו הגון, הקב"ה ישמע אליו? תלמוד לומר, לכל אשר יקראוהו באמת.

מהרי"ץ זיע"א בעץ חיים [דף י"ט ע"א] מוסיף על כך עוד פרט, ואולי זאת הנקודה העיקרית ביותר בנ"ד. הרי הפסוק היה יכול לקצר ולומר, 'קרוב י"י לכל קוראיו באמת'.

אומר מהרי"ץ כך, וקשה, היה לו לומר בקיצור, קרוב ה' לכל קוראיו באמת. ויש לומר, אפילו כשהם קוראים לו בתפילתם באמת ובכוונה, הם נשמעים. זהו חידוש גדול. למרות שהאדם הזה לא חזר בתשובה, כיון שהוא מתפלל להקב"ה שיציל אותו מצרתו, וקורא לו באמת, לא שהוא מנסה לראות, אולי התפילה תעזור. שלא יאמר, טוב, מה יקרה, הכי הרבה, אם לא יועיל לא יזיק. אלא הוא מאמין שהקב"ה יכול לעזור, ומתפלל כפי שצריך, לא בשביל נסיון. או על הצד שלא יענה, כמו שהיה אצל מנשה, שם זה היה משהו מיוחד, שהוא אמר, אם לא, כל אפיא שווין [עיינן פסיקתא דרב כהנא כ"ה י"א]. כנראה בשביל כך צריך חתירה מתחת כסא הכבוד, זאת דרגא אחרת. אבל כאן, קרוב י"י לכל קוראיו, אפילו לרשעים, אם הם קוראים לו באמת.

הפייטן לא כתב, כלשון הפסוק, 'לכל הקוראים', אלא 'לקול הקוראים'. אולי בכדי שלא יטעו בכך. הפייטן אמר, 'קרוב לקול הקוראים, לפניו באמת ובלב תמים'. דהיינו למי שהוא קורא אל ה' 'באמת', זבלב תמים, שהוא מאמין שהקב"ה יעזור לו, אפילו שהוא נמצא בצרה.

שערי יצחק – השיעור השבועי

היתר, זה לא מיותר. לפי רבי' האיי גאון, זה מיותר. זהו רק בכדי שלא יראה בעם ישראל חלוקה. אבל לפי הזוה"ק, ישנו יותר עניין, זה יותר חשוב. דהיינו, צריך להשתדל לעשות זאת. ולאמיתו של דבר, לפי כל השיטות, אפילו לפי רה"ג, חייבים לעשות תשר"ת תש"ת תר"ת. רה"ג כותב זאת במפורש. למרות שבעצם כל אחד מהם זה אמת, אבל לאחר שהדבר ניתקן, מי שלא עושה זאת, נחשב שהוא לא יצא ידי חובתו. רה"ג רק הסביר, כי ביסוד התקנה, הדבר הוא כך.

הבאנו בשיעור הקודם, את דברי רבינו יוסף דוד, ושלפי דבריו ישנה נפק"מ, לגבי כל העניין הזה, האם ישנה מחלוקת בין הגמרא לבין הזוה"ק. אמרתי את הדברים בקצרה, וכעת ברצוני לומר אותם ביתר הרחבה.

יסוד הדברים, הוא במדרש רבה פרשת אמור וויקרא רבה כ"ט ד'. תשמעו דרשה של רבי יהושע, על הפסוק וויקרא כ"ג, כ"ד, זְכוּרֵי תְרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ. כתוב במדרש כך, ר' יהושע פתח, [תהלים פ"ט, ט"ז] "אשרי העם יודעי תרועה י"י באור פניך יהלכון". ר' אבהו פתר קרא, בחמשה זקנים שהם נכנסים לעבר את השנה, מה הקדוש ברוך הוא עושה? מניח סנקליטיא שלו מלמעלן, ויורד ומצמצם שכינתו ביניהם מלמטן. דהיינו, הקב"ה עוזב את בי"ד של מעלה, אלו הסנקליטין, וכביכול יורד, שהשכינה שלו תשרה בין חמשת הזקנים הללו, דהיינו הסנהדרין שמעברים את השנה.

מלאכי השרת אומרים, הא תקיף הא תקיף, הא אלהא הא אלהא, מי שכתוב בו [שם, ח'] "אל נערץ בסוד קדושים רבה", מניח סנקליטין שלו, ומצמצם שכינתו ביניהם למטה? הם מתפעלים. אה, איך הקב"ה עוזב את שמי השמים העליונים, להיות בעולם הזה?

כל כך למה? שאם טעו בדבר הלכה, הקב"ה מאיר פניהם. הה"ד "באור פניך יהלכון".

האמת היא, כי יש להאריך על כך, אולם אין זאת עיקר מטרת השיעורים, להאריך בדרשות ובענייני עבודת ה', חכמה ומוסר וכו'. רק מה שנכנס לנו בדרך אגב, בקיצור.

בכל אופן, כתוב כאן 'קוראיו'. לקרוא היינו לצעוק. הרבה פעמים כתובה המלה 'קוראים', והכוונה היא שצועקים אל הקב"ה, קוראים בהרמת קול. כגון, הוֹדוּ לַיהוָה בְּשִׁמּוֹ וּדְבְרֵי הַיָּמִים א' ט"ז, ח"ג, הכוונה לצעוק, להתפלל בקול רם. וְאֲנִי אֶקְרָא בְּשֵׁם יְיָ [מלכים א' י"ח, כ"ד], פירושו צעקה. כאשר האדם צועק להקב"ה, אפילו שהקב"ה יכול לשמוע גם בלחש, אבל כאשר האדם צועק, זה מראה שהדבר כואב לו, לפי המושגים שלנו, איננו יכולים להתנהג כמו מלאכים, אנחנו מתנהגים כבני אדם, ובהבנות שלנו, לצעוק זה פירושו שישמעו אותנו.

המשך בעניין תקיעות שופר בר"ה ותקנת רבי אבהו לתקוע תשר"ת, קושיות מרן שליט"א על ביאור בעל שו"ת בית דוד בדברי המדרש רבה, ותירוץ מרן שליט"א על כל תמיהותיו.

אנחנו עדיין בנושא של תקיעת שופר, וביסוד הדברים, ישנן שלוש דרכים, למה שתוקעין תשר"ת תש"ת תר"ת. לגבי התרועה הכתובה בתורה, האם היא שברים או תרועה? הדרך הראשונה, שזהו 'ספק גמור'. כך פשטות דברי הגמרא, וכך בדר"כ מפרשים את שיטת הרמב"ם וסיעתו. השיטה השנייה, זאת שיטת רבינו האיי גאון, ש'כולם אמת'. תשר"ת אמת, תש"ת אמת, תר"ת אמת. אבל רבי אבהו, כינף את המנהגים. לא בגלל שישנו ספק, באיזה יוצאים ידי חובה. והשיטה השלישית, זאת שיטת ספר הזוהר הק', ש'שלתן צריכין'. דהיינו, לא רק שכולם אמת, אלא שצריך את כולם.

שאלה מהקהל: מהו ההבדל?

תשובת מרן שליט"א: שלא תסתפק לצאת מעיקר הדין באחד, אלא שישנה תועלת.

הפסוק הזה בפיו תמיד, וממילא היה חשוב לו להדגיש את המוסר שישנו בפסוק הזה. בסדר. זאת עוד אפשר להבין.

האמת היא, כי בנוסחאות שלנו התימנים, ישנה תוספת הכתובה אחרי כן. חרון אפו לא נאמר, אלא אפו, מלמד שמוחלין לו עונותיו. אבל גם לפי הנוסחאות המצויות, שהוא מביא רק את הפסוק הזה, עדיין הדבר מיושב.

אבל בנ"ד, רבי יהושע דורש דרשה, והוא רק מביא פסוק. לכאורה, אין בכך כל חידוש.

דבר שני, לאחר מכן מובאים דברי רבי אבהו, חמשה זקנים שהיו נכנסים לעבר את השנה וכו', ומביא את הפסוק י"י באור פניך יהלכון. לכאורה, מה הדבר קשור כעת לראש השנה?

דבר שלישי, לאחר מכן רבי יאשיה מפרש את התחלת הפסוק, 'אשרי העם יודעי תרועה'. לכאורה, היה צריך להביא בהתחלה את דברי רבי יאשיה. הרי רבי אבהו מביא את סוף הפסוק, י"י באור פניך יהלכון, שהקב"ה מצמצם שכינתו למטה. ורבי יאשיה דורש את התחלת הפסוק, 'אשרי העם יודעי תרועה'. איך המדרש הפך את הסדר? היה צריך להביא בהתחלה את מה שכתוב בסיפא, 'אשרי העם יודעי תרועה', שהם יודעים לפתות את בוראם בתרועה, ואח"כ להביא את דברי רבי אבהו. אלו השאלות שלו.

כותב רבינו יוסף דוד [בעל שו"ת בית דוד, בספרו יקרא דשכבי דרוש כ"ג דף נ"ג] כך, צריך להבין, למה לא הביא מרבי יהושע שום דרשא על פסוק אשרי העם וגו' ותו, מה עניין עיבור השנה לתקיעת שופר, דמייתי ליה בעל המאמר על פסוק זכרון תרועה, וגם בפסוק אשרי העם יודעי תרועה מסמך להו. גם הפסוק בעצמו, איננו מובן. ותו, שהיה לו לבעל המאמר, דהיינו כותב המאמר הזה במד"ר, או מי שהביא את המאמר הזה, היה עליו ללכת לפי הסדר, להביא תחילה

א"ר יאשיה, כתיב "אשרי העם יודעי תרועה", וכי אין אומות העולם יודעים להריע? כמה קרנות יש להן, כמה בוקיננס יש להם, כמה סלפירגסי יש להם, ואמרת "אשרי העם יודעי תרועה"? לא חסרים להם כלי נגינה, כגון חצוצרות וכו'. ואמרת אשרי העם יודעי תרועה? דוד המלך משבח את עם ישראל, כי רק הם יודעים להריע?

אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים, ומתמלא עליהם רחמים, והופך להם מדת הדין למדת רחמים. אימתי? "בחדש השביעי".

עם ישראל, בתרועה שלהם, פועלים שינויים. אלו אינם 'מנגינות', זאת אינה חיצוניות, אלא בפנימיות הדברים, הם יודעים לעשות את התרועה בצורה שמרצים את הקב"ה, והופך את מדת הדין למדת רחמים.

זהו לשון המדרש, ועל כך בא רבינו יוסף דוד, ושואל כמה שאלות. זהו בעל שו"ת בית דוד, הוא היה מפורסם, מגדולי חכמי שאלוניקי, מלפני 300 שנה. כבר מהרי"ן זיע"א מביא את ספריו, וכל גדולי ישראל, כגון החיד"א. והאמת היא, שהוא גאון עצום. אנחנו לעומתו, לא מגיעים לצפירני רגליו. אבל, האמת יורה דרכו. הוא שואל כמה שאלות, כיצד להבין את דברי המדרש הללו.

ראשית, המדרש פותח בדברי רבי יהושע, שאמר את הפסוק אשרי העם יודעי תרועה וגו'. לכאורה, הוא לא חידש כלום? מה אמרת? הבאת פסוק?

ישנו דבר כזה במסכת אבות [פרק ד' משנה כ"ד], שמואל הקטן אומר, [משלי כ"ד, י"ז] בְּנִפְל אוֹיְבֶךָ אֵל תִּשְׁמַח וּבְכִשְׁלוֹ אֵל יִגַּל לְבָבְךָ, פֶּן יֵרָאֶה יְיָ וְרַע בְּעֵינָיו וְהָשִׁיב מֵעֲלֶיךָ אָפוֹ. הוא ג"כ הביא רק פסוק, ורבים שואלים, מה הוא הביא? אלא אומרים, לא, שמואל הקטן היה רגיל לומר את

אלא שכשאמר בעל המאמר, רבי יהושע פתח, אשרי העם וגו'. קפץ רבי אבהו מיד ודרש, י"י באור פניך, על ה' זקנים, ולא הניח לבעל המאמר לסיים הדרשא של רבי יהושע לסיבה גדולה כמו שנבאר. ולכך כשהביא דרשת רבי אבהו, לא הוצרך להביא הדרשה על שם רבי יהושע, כי סמך במה שהביא מרבי אבהו.

והעניין, כי איתא בר"ה דף כ"ה במשנה, ועוד באו שנים ואמרו ראינוהו בזמנו ובלייל עיבורו לא נראה, וקבלן רבן גמליאל. אמר רבי דוסא בן הרכינס, עדי שקר הם. היאך מעידים על האשה שילדה, ולמחר כריסה בין שיניה. א"ל רבי יהושע, רואה אני את דבריך. אתה צודק. לא יכול להיות, מה שרבן גמליאל קובע כאן לגבי ראש חודש. שלח לו רבן גמליאל, גוזרני עליך שתבא אצלי במקלך ובמעוטיך ביוהכ"פ שחל להיות בחשבונך. הלך ומצאו רע"ק מיצר. א"ל יש לי ללמד, שכל מה שעשה ר"ג עשוי, שנאמר אלה מועדי י"י אשר תקראו אותם, בין בזמנם בין שלא בזמנם, אין לי מועדות אלה אלו. ומייתי עליה בגמרא, תניא, הלך רע"ק ומצאו לרבי יהושע כשהו מצר, א"ל מפני מה אתה מצר? א"ל, ראוי לו שיפול למטה י"י חודש ואל יגזור עליו גזירה זו. הוא היה מעדיף, להיות חולה במשך י"ד חודש, בכדי שח"ו לא יחלל את יום הכיפורים לפי שיטתו.

אמר לו רבי, תרשני לומר לפניך דבר אחד שלמדתני. א"ל, אמור. א"ל, הרי הוא אומר אתם אתם אתם ג"פ, הכתוב חסר, אתם אפי' שוגגים, אתם אפי' מזידים, אתם אפי' מוטעים. בלשון הזה אמר לו, עקיבא, ניחמתני ניחמתני.

ממשיך ואומר רבינו יוסף דוד [בדף נ"ד] ואומר כך, נמצא, שאע"פ שהצר והמר לו מאד לר"י על מה שקבע ר"ג מועדים שלא בזמנו, מ"מ לסוף נתנחם מרע"ק וקיבל התנחומים מרצונו ונתקררה דעתו. אתה צודק, אם התורה אומרת 'אתם' אפילו מוטעים, למרות שאני אוחז שר"ג טועה, אבל ההלכה כמוהו, ולכן אני מוכן לחלל

דרשת רבי יאשיה, שהיא על תחילת הפסוק של אשרי העם יודעי תרועה, ואח"כ דרשת רבי אבהו שהיא על סוף הפסוק.

לכן, הוא בונה כאן בניין גדול. האמת היא, כי הפירוש שלו ממש מתוק מדבש. הוא אומר כך, רבי יהושע התחיל לדרוש, 'אשרי העם יודעי תרועה, י"י באור פניך יהלכוך, ורבי אבהו היה נמצא שם ביניהם, וכאשר הוא שמע שהוא מתחיל את הפסוק הזה, אז הוא קפץ והתחיל לדרוש את הפסוק. היה לו עניין להפסיק, היה לו משהו שבער בו, שהוא רצה לומר. והוא דרש זאת, על החמשה זקנים. תכף הוא יסביר, מה זה קשור לה' זקנים. אבל בעצם, זהו גם מה שרבי יהושע רצה לדרוש. הוא בעצמו, שאמר את הפסוק אשרי העם יודעי תרועה וגו', רצה לומר את הפירוש הזה, אבל רבי אבהו הקדים אותו, לכן כתבו זאת על שם רבי אבהו. ועוד מעט נבין, מדוע כתבו זאת בשם רבי אבהו. לדבריו, בעצם גם רבי יהושע מסכים לכך, זה מה שהוא רצה להגיד, אבל רבי אבהו קפץ והקדים אותו.

מה רצה רבי יהושע לומר בכך? ידועה הגמרא במסכת ראש השנה, שהיה לרבי יהושע ויכוח גדול עם רבן גמליאל. ר"ג קבע את הזמן, ור"י חלק עליו. לאחר מכן הוא אמר, גוזרני עליך שתבוא אלי במקלך ובמועדך ביום הכיפורים שחל להיות בחשבונך. ורבי יהושע, היה לו קשה מאד העניין הזה. עד שרבי עקיבא אמר לו, תשמע, רבן גמליאל הוא הנשיא. מה שהוא קובע, אלו מועדי השם, גם אם הוא טועה. כעת בא רבי יהושע ואומר, שאכן הוא קיבל את הדבר, ולכן הוא בא ואומר לגבי הפסוק י"י באור פניך יהלכוך, חמשה זקנים שהיו נכנסים לעבר, הקב"ה רואה שהם לא יטעו. בא רבי יהושע לומר, שהוא אכן מסכים לכך, ושהוא מודה כי כך צריך להיות.

לכן כותב רבינו יוסף דוד בזה"ל, ביאור הענין נראה לי, דרבי יהושע נמי דרש כרבי אבהו,

וכו'. מי שיעיין בספר בפנים, יראה כי ישנו כאן פלפול גדול מאד, להסביר כאן כמה פרטים בסוגיא, דברים שאינם קשורים לשיעור שלנו, ולא מתאים להאריך בהם כעת. אין לי מה להוסיף ולחדש על כך, הדברים כבר כתובים, ומי שירצה יעיין בפנים, ממש דברים מתוקים מדבש.

ולכן בא עתה רבי יהושע להחזיק באותם תנחומים שקיבל ודרש אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, והיינו כשרשת רבי אבהו שזה מדבר על החכמים הנכנסים לעבר את השנה לקבוע המועדות על פי העיבור שהקב"ה מניח סנקליטין שלו מלמעלן ויורד ומצמצם שכינתו למטה ביניהם מלמטן, להיות עם החכמים להאיר עיניהם שלא יטעו בדבר הלכה. וא"כ מאחר שהקב"ה עמהם ומאיר עיניהם, מעתה אין ראוי לשום אדם לחלוק עליהם אפילו שנראה שהם טועים. אינני חולק על גדול הדור. אם רבן גמליאל הוא הנשיא, משבט יהודה, והוא זה שהחליט כך, הקב"ה נמצא איתו, ולכן הדבר מקובל עלי. וכל מה שעשה ר"ג שקיבל אותם עדים ועשה יוהכ"פ בט', הוא עשוי, אעפ"י שהיה נראה שהוא טועה, דהיאך מעידים על האשה שילדה וכו', אעפ"י כהדין והאמת אתו, שהרי הקב"ה עמו, וכל אשר הוא עושה ה' מצליח. א"כ הוא בא לאשר בזה, את דברי התנחומין. כך סובר רבי יהושע, והוא מסכים בעצם לדרשת רבי אבהו. זהו מה שרבי יהושע רצה לומר. בפועל אמר את הדברים רבי אבהו, אבל זה מה שהוא חשב להגיד.

כעת הוא מביא את הקשור לרבי אבהו, אלו דברי הגמרא במס' ראש השנה שהבאנו, אתקין רבי אבהו בקיסרי תשר"ת, והגמ' שואל ילולי יליל גנוחי גנח, תחליט מה הצודק, ואמרנו שזהו ספק, ובגלל הספק עשו כך וכו'.

לאחר מכן הוא מביא את מאמר הזוה"ק [פרשת פינחס], תנן ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו,

יום ביומו מאי הוה? אלא הני תרי יומין דר"ה. אמאי תריין יומין? בגין תרי בי דינא דמתחברין כחדא. דינא עילאה, דינא תתאה דאיהו רפיא. ותרואיהו משתכחי. ועל דא לא ידעי הני בבלאי רזא דיבבתא וילולתא, ולא ידעי דתרואיהו אצטריכו. ילולתא דאיהו דינא תקיפא, תלת תברין דאיהו דינא רפיא, גנוחי גנח רפיא. אינון לא ידעי ועבדין תרואיהו, ובלא נפקין לאורח קשוט. כתוב בזוה"ק, שהבבלים לא יודעים את הסוד. אומר בעל שו"ת בית דוד, כי הכוונה היא לרבי אבהו, שהרי הוא זה שתיקן תשר"ת תש"ת תר"ת, מכוח הספיקות.

דברים אלו שאמר בזוהר, ועל דא לא ידעי הני בבלאי רזא וכו', הם נוגעים לרבי אבהו, ועליו אמרו אינון לא ידעי ועבדי תרואיהו, כלומר שהם מחמת שאין יודעים ומסופקים בתרועה דאורייתא מאי היא, לכך עבדין תרואיהו, דהיינו שברים ותרועה, לצאת ידי ספק. ואינם יודעים, שמן הדין הם צריכים לעשות שניהם, ולא מחמת ספק. והיינו רבי אבהו שנסתפק ותיקן לעשות שניהם.

והנה לפי דברי הזוהר, מתורץ בפשיטות מה שהקשו התוס' ז"ל. הרי התוס' שואלים [שם ר"ה דף ל"ג ע"ב, ד"ה שיעור תרועה], אם זהו ספק, למה צריך לעשות תשר"ת שלוש פעמים, ותש"ת ג"פ, ותר"ת ג"פ? הרי תקיעה אחת בסוף תשר"ת, היא מיותרת, שהרי היא יכולה להיות גם בשביל תש"ת. לא צריך עוד פעם אחת. וז"ל התוס', למה לי שתי תקיעות זו אחר זו, ממה נפשך יפטר בתקיעה אחת. הרי מה נפשך. אפשר לקחת את זה למעלה, ואפשר לקחת את זה למטה. על הצד שזה לא נכון, אז ניקח את זה לצד השני. קושיא עצומה שואלים התוס'. דאי גנח ויליל, הרי יצא בשלשה קשר"ק. ואי גנח לחוד, אותה תקיעה אחרונה של קשר"ק אחרון, תעלה לו למנין קשר"ק. וכן אם יליל אותה, תקיעה אחרונה של קשר"ק אחרון תעלה לו למנין קשר"ק.

שערי יצחק – השיעור השבועי

מביאים ראיה מן הרישא שלפסוק, 'יודעי, לא שומעי ולא תוקעי, אלא יודעי, שיודעים את הסוד. אבל אני יש לי ראיה מסוף הפסוק, 'י"י באור פניך יהלכון, שהקב"ה כיון אותי אל האמת למרות שלא ידעתי מכך.

ולכן כששמע רבי אבהו עלבנו מחכמי הזוהר, וראה שהפסוק מסייע, שאמר אשרי העם יודעי תרועה ולא כתיב שומעי, דמשמע שצריכים לידע סוד התרועה, לכן מיד כששמע שפתח ר"י אשרי העם יודעי תרועה, שהוא מנגדו ומטפח על פניו, מיד קפץ ודרש סוף הפסוק, 'י"י באור פניך יהלכון, להליץ בעד עצמו ולומר שאעפ"י שלא ידע הסוד אינו מעכב, שהרי הקב"ה מאיר עינינו ואינו מניחנו לטעות, שהרי כתיב 'י"י באור פניך יהלכון. והוא מדבר בה' זקנים, שהקב"ה מניח הנקליטים שלו ויורד ומצמצם שכנתו ביניהם. א"כ, מה אתם מביאים ראיה מן הרישא, אני יש לי תשובה מן הסיפא, הנה הקב"ה סייע בידי, ואתם רואים כי בסופו שלדבר אני צדקתי, א"כ מה רוצים ממני?

וא"כ, גם אני כשעשיתי ותיקנתי תשר"ת תש"ת תר"ת, מובטח אני שהקב"ה הסכים עמדי, שכן דרכו יתברך. ואם כן, אין לכם להלעיג עלי, מאחר שהקב"ה היה עמי ושמרני משגיאות.

ואם תשאלו, הרי כתוב אשרי העם יודעי תרועה? מה אענה על כך? ואעפ"י שהפסוק אומר אשרי העם יודעי תרועה, דמשמע שצריכין לידע סוד התרועה, הנה סוף הפסוק אומר, 'י"י באור פניך יהלכון. וא"כ ממקום שהמקרא מסייע אתכם, משם אני מביא ראיה לדברי, שהקב"ה האיר עיני בדבר הלכה, ועשיתי כהוגן. א"כ ראשית, יש לי את הסיפא. לשיטתי, לא צריך לומר שיודעים את הסוד שלתרועה. ומעתה יהיה פירוש הפסוק כך, אשרי העם יודעי תרועה, שיודעים סוד התרועה. ולגבי מי שאינו יודע, ואתם שאינם

עונים התוס', ושמא כיון שעשו התקיעה לשם פשוטה שאחר התרועה, לא רצו שתעלה לשם פשוטה שלפניה. חז"ל לא רצו, כי לא מתאים שזה יהיה גם בשביל תשר"ת וגם בשביל תש"ת.

א"כ הוא אומר, הרי לפי הזוה"ק, הקושיא אינה קושיא. שהרי לפי הזוה"ק, שכולם אמת, חייב תקיעה שוב. א"כ, הקושיא איננה מתחילה.

וזה לשון רבי' יוסף דוד שם, כיון ששניהם צריכים, שברים ותרועה, אם כן צריך כל אחד ואחד פשוטה בפני עצמה לפניה ולאחריה. ואף על פי שרבי אבהו לא ידע, ומכח ספק עשה, מ"מ חפץ ה' בידו הצליח, שיתקן פשוטה לכל א' בפני עצמה, כפי דרך האמת, ושם על לבו שלא יעשה תקיעה אחת לכאן ולכאן. הקב"ה נתן לו, שתעשה תשר"ת, עוד תקיעה. אפילו שבעצם יכלת לחסוך תקיעה אחת, אבל לפי הזוה"ק הדבר מובן, אבל באמת לא ידעתי את הסוד. התוס' אומרים, שהוא לא רצה. מה הפירוש, לא רצה? אה, הוא לא רצה, אבל הקב"ה רצה.

דמה שתירץ התוס', שלא רצה, אינו מספיק. דלמה לא רצה? וכי אתה עושה סתם דברים מיותרים? אלא, שמאת ה' זאת, כי רצה הקב"ה לזכות את רבי אבהו שלא יטעה. וכמו שמסיים שם בזוהר, וכלא נפקין לאורח קשוט וכו'.

והנה כשנאמרו הדברים הנ"ל, זעל דא לא ידעי הני בבלאי וכו', כאשר נודע לרבי אבהו שחכמי הזוהר אומרים זאת, הגיעו הדברים לאזניו של רבי אבהו, ורבי אבהו הוה נקיט מילתא בליביה. הוא נעלב מכך. כאב לו. ולכן כששמע שפתח ר"י אשרי העם יודע תרועה, מיד קפץ ונכנס בתוך דבריו של בעל המאמר, ודרש 'י"י באור פניך יהלכון בה' זקנים וכו', כי מייתי בזוהר שם בסמוך פ' אשרי העם יודעי תרועה, ודייק אשרי העם שומעי תרועה לא כתיב, אלא יודעי תרועה, דידיע רזא דתרועה. בזוה"ק

יודעים סוד התרועה, י"י באור פניך יהלכון, ולא יאבדו דרך האמת ח"ו, אלא באור פניך הם יהלכו בדרך האמת. בהמשך דבריו הוא מאריך להסביר, שבספיא מתורץ אפילו הרישא דקרא, להסביר זאת אפילו שזה לא קשור דוקא לכך שיודעים את סוד התרועה וכו', אבל זהו נושא נוסף.

על המהלך הזה שלו, יש לי כמה קושיות.

שאלה ראשונה, לפי דבריו, רבי יהושע דורש, ורבי אבהו מפסיק אותו באמצע. הרי רבי יהושע היה תנא, ורבי אבהו היה אמורא. א"כ, הדבר בכלל אינו יכול להיות. לענ"ד זהו פלא עצום.

שנית, לא יכול להיות שהזוה"ק התכוון על רבי אבהו, כיון שבזוהר זהו מאמר של רשב"י. א"כ, כאשר הוא אומר דהני בבלאי לא יודעים, לא יכול להיות בכלל שיתכוונו עליו, עד שהוא ייעלב ממה שהם אומרים.

קושיא שלישית, הרי הוא רוצה להצדיק את עצמו, ומביא ראיה מחמשה זקנים הנכנסים לעבר והקב"ה 'באור פניך יהלכון'. טוב, כך לגבי החמשה זקנים, שהיו סנהדרין. אבל רבי אבהו, היה יחידי. איך אתה יכול להיות, כי כפי שהם, כך גם אני. שיש לך סייעתא דשמיא, כפי שלהם היתה סייעתא דשמיא. בשלמא לגבי החמשה זקנים, שהיו סנהדרין, אבל זה לא מצדיק אותך, כי כפי שהם נכנסים לעבר את השנה והקב"ה מסייע בעדם, אז גם לך יהיה כך. מי אמר זאת? הזכות של חמשה זקנים, אינה כמו הזכות של רבי אבהו. הרי משמע שרבי אבהו היה היחיד, אשר תיקן זאת.

קושיא נוספת יש לי. אמנם הפירוש שהוא אומר, מצד עצמו זהו פירוש ממש נפלא, אבל יוצא שהמדרש הוא חידה. לפי מה שהוא אומר, שרבי אבהו קפץ וכו', אמר כך והתכווין אחרת. ישנו דבר כזה, הנקרא 'מדרש פליאה'... אם זה

היה מדרש פליאה, הייתי מקבל את הפירוש שלו. אבל בנ"ד, לפרש כך, שזה מתכווין על כך, וזה מתכווין על כך. אני לא יודע, האם ישנם עוד דברים כאלה.

אינני יודע, איזו קושיא יותר טובה. מי שמבין, אלו קושיות חזקות, למרות שאני לא מגיע לקרסוליו, ועפר תחת כפות רגליו.

בהשמטות הספר ויקרא דשכב"ו, הוא כותב דבר נוסף, וזה כבר נפק"מ גדולה בעניין שברים ותרועה, האם לעשות אותן בשתי נשימות או בנשימה אחת. כידוע, ישנה בכך מחלוקת גדולה, בין רבינו תם והרמב"ן. ובשלחן ערוך וסי' תק"צ ס"ד, מובא שתי הדעות. לדעת רבינו תם, צריך לעשות את השברים והתרועה בשתי נשימות, כיון שזה עניין של גנוחי גנח וילולי יליל, וסתמא דמילתא כי מיתרע מילתא בין איניש בתחילה גנוחי ואח"כ ילולי, א"כ גנוחי וילולי לא עושים בנשימה אחת, אלא בשתי נשימות. והרמב"ן אומר, כי אף על פי כן, נכון שלא עושים בשתי נשימות, הוא מודה לכך, אבל כיון שזה כנגד תרועה אחת שלתורה, א"כ צריך לעשות זאת בנשימה אחת. לכן מרן בש"ע, חושש לשתי הדעות הללו.

המנהג שלנו הוא, שעושים זאת בשתי נשימות. ומהרי"ץ זיע"א [בע"ח ובשו"ת פעו"צ], מדייק כך בדעת הרמב"ם, והוא מוסיף כי כך הוא עפ"י הזוה"ק, כיון שהשברים והתרועה זה דינא קשיא ודינא רפיא.

דרך אגב, ישנם קצת חילוקים וסתירות, מה דינא קשיא, האם השברים או התרועה? יש אומרים, שהשברים זה קשיא, והתרועה היא רפיא. ויש אומרים, שזה ההיפך. זהו נושא נוסף, שצריך להסבירו, בעזרת ה'. אינני יודע, אם אספיק היום.

בכל אופן, מהרי"ץ אומר כי כיון שעפ"י ספר הזוה"ק, זה לא בגלל הספק.

שערי יצחק – השיעור השבועי

אצטריכו. אלא ר"ל, תשר"ת ותש"ת ותר"ת, זה קורא תרתי תשר"ת, שהוא שברים ויללה יחד, ותש"ת ותר"ת שהוא שברים ויללה נפרדים כל א' בפ"ע חד, והיינו משום דלא ידעי דתרועת התורה הוא שתיהם יחד מחוברות, אלא מספקא להו אי הוי שברים לחוד או יללה לחוד, ומשום הכי עבדי ג"כ תש"ת תר"ת.

גם הפירוש הזה, הוא דוחק גדול. הוא עושה מהלך חדש. שלפי הזוה"ק, צריך רק תשר"ת, וזהו מה שכתוב בתורה. ושניהם אמת. א"כ לפי דבריו יוצא, שחייבים לעשות זאת בנשימה אחת. זה בדיוק ההיפך מדברי מהרי"ץ, האומר שעפ"י הזוה"ק צריך בשתי נשימות. אבל הוא בא ואומר, לא, הרי בתורה כתוב 'תרועה', א"כ חייב להיות שזה אחד. לפי דבריו, חייב לצאת שצריך לעשות זאת בנשימה אחת. תכף נסביר, כי דברי מהרי"ץ הם האמת.

למעשה, בזמנו בשו"ת עולת יצחק נח"ב סימן קל"ז הבאתי כאלה שאמרו, גם עפ"י הזוהר, ההיפך ממהרי"ץ. כעת זה יהיה מובן, מה החילוקים ביניהם. איך הם הבינו בזוה"ק כך.

כתבתי שם בס"ד [בד"ה ולא עוד] בזה"ל, ולא עוד אלא גם מה שכתב מהרי"ץ דלדעת הזוה"ק צריך לעשותם בשתי נשימות כשיטת הרמב"ם, מפני שסובר הזוהר דלא מפני הספק אנו עושים אותם ראיתי בהיפך בהיכל הקדש להמקובל רמב"ם אלבאז דף ס"ד עמוד ד' שבכלל ביאור סודות התקיעות שבזוהר כתב בזה"ל, לזה הם כח אחד, ר"ל מאריך התוקע בשברים עד שמגיע לתרועה ומחבר שניהם יחד ע"כ וע"ע שם בדף ס"ת עמוד ד'. ובפרי צדיק למהרי"ץ וקיננו של מהרי"ץ דף קל"ב מבאר בדעת הזוהר גופיה שהתרועה היא בכלל השברים, שהן מפני הספק וכו' ע"ש. וצ"ע בעת הפנאי. השארתי זאת בצריך עיון. כיצד הדבר מסתדר?

כנראה הם הבינו, כפי שאומר הגרי"ל, שהזוה"ק אוהזו כי רק תשר"ת. בכל אופן, צריך

דרך אגב, במהרי"ץ שם נפלה טעות, הוא מציין לזוהר פרשת אמור, אבל חושבני כי זאת טעות, וצ"ל פרשת פינחס. צריך לתקן זאת. כי אכן בזה"ק פר' אמור יש את סודות התקיעות, אבל העניין זה שזהו לא מפני הספק אלא בגלל העניין שיש בכך, הדבר אינו כתוב שם, אלא רק בפרשת פינחס. כנראה מהרי"ץ כתב זאת, מתוך הזיכרון. וגם בעץ חיים וגם בשו"ת, יש טעות זו, וכנראה הם נכתבו על ידו באותו זמן, כי זו תוספת בע"ח מהדורא בתרא].

בהשמטות הספר 'יקרא דשכבי' הוא אומר, כי מה שכתוב בזוה"ק ש'שניהם צריכים', ולא כמו הבבלים, א"כ לפי הזוה"ק צריך לעשות רק תשר"ת. והבבלים הם האומרים, לעשות תשר"ת תש"ת תר"ת.

וזה לשונו, בדברי הזוהר הנ"ל שאמר דתרוויהו אצטריכו, יולתא דאיהו דינא תקיפא, תלת תבירין דאיהו דינא רפיא, קשיא טובא, שהרי הכתוב אינו אומר אלא תרועה אחת, ומנין לנו לעשות ב' מינין של תרועה? מה הפירוש? איך אתה יכול להגיד לי, שצריך גם שברים וגם תרועה? הרי בתורה כתוב 'תרועה', כעת אתה בא ואומר לי שצריך גם את זה וגם את זה. היכן זה כתוב בתורה? איך אפשר לומר, כי התורה מתכוונת גם לכך וגם לכך? איך אפשר לומר ששניהם זה אמת?

בשלמא לרבי אבהו, משום דלא ידעינן אי תרועי הוי יללה או שברים, צריכין לעשות שתיהן משום ספק. הרי לדעתו, זהו ספק. ואם זה ספק, אז אני מבין שאינך יודע. אבל לפי הזוהר, דתרוויהו צריכין, הו"ל לכתוב ב' תרועות. איך אפשר להגיד, שלכך התורה מתכוונת?

וצריך לומר, שהזוהר סובר שתרועת התורה היא שניהם כאחת, וצריך לעשות תשר"ת ולא יותר. ומ"ש אינון לא ידעי ועבדי תרוויהו, אינו ר"ל תשר"ת, דא"כ שפיר עבדי, דהא תרוויהו

ליישוב כאן עוד קושיות, אבל הדבר העקרוני. א"כ, אם זה רק אחד, וזאת התרועה של התורה, בודאי שזה צריך להיות בנשימה אחת.

ולגבי מה שכתוב שהבבלים אינם יודעים וכו', הוא אומר כי תשר"ת זה אחד, ותש"ת תר"ת זה אחד, לכן הם עושים תרועה. דהיינו, תשר"ת, ותש"ת תר"ת. גם זה דחוק, כי זה לא תרועה, אבל כך הוא אומר.

ראשית, הוא סותר את עצמו. זאת קושיא נוספת. בפנים הספר הוא הסביר, שע"י תשר"ת תש"ת תר"ת, מתורצת קושיית התוס' עפ"י דברי הזוה"ק, על תשר"ת תש"ת. אבל לפי מה שהוא כותב בהשמטות, זאת סתירה, כי זה רק תשר"ת, אין בכלל תש"ת ותר"ת. אולי בהשמטות הוא חזר בו, אבל לא נראה. כתוב פה 'השמטות', לא נראה שזאת 'חזרה'. הוא מוסיף בהשמטות איזה קטע שחסר שם בדרשה. א"כ, הוא סותר את עצמו. האם לפי הזוה"ק צריך תשר"ת תש"ת תר"ת, או רק תשר"ת. כאן הוא אומר, רק תשר"ת.

אבל, הקושיא העצומה ביותר, לגבי מה שהוא כותב כאן בהשמטות, כי לא יכול להיות שלפי הזוה"ק זה רק תשר"ת. כי בזוהר פרשת פינחס, הוא יכול להכניס את הפירוש הזה, אבל בפרשת אמור, הזוהר מסביר את התשר"ת ואת תש"ת ואת תר"ת, ושם זהו מאמר של רשב"י, שעונה לרבי אבא, סטרא קדמאה, סטרא תנינא, סטרא תליתאה וכו'. סודות נוראיים בענייני התקיעות, דברים שלא יכולים שכל ורעיון, דברים עמוקים מיני ים. עמוק עמוק מי ימצאנו. אבל מסביר רשב"י, את תשר"ת תש"ת תר"ת. איך אתה יכול להגיד לי, שלפי הזוה"ק, צריך רק תשר"ת?

בקיצור, דבריו נפלאים ונסתרים מתחילתם ועד סופם.

מה בכל זאת הפשט בדברי המדרש?

צריך לדעת ראשית, כי הקושיא מעיקרא לא כ"כ מתחילה. הדבר המטעה כאן, זאת גירסא מוטעית. הוא גרס, רבי יהושע, וכן כך כתוב במדרש רבה שלפנינו, אבל כנראה בספרים המדויקים זה לא רבי יהושע אלא רבי יאשיה, הוא זה שפתח ואמר את הפסוק אשרי העם יודעי תרועה וגו'. המעתיקים טעו והתבלבלו, בין רבי יהושע לרבי יאשיה. המאמר הזה, לא מתחיל בכלל עם רבי יהושע, אלא רבי יאשיה. בספרים רבים כתוב כך.

דרך אגב, מי שיראה במדרש הגדול פרשת אמור דף תרמ"ו, הוא בכלל לא מביא את החלק הראשון, את הרישא, אלא רק את החלק השני. כתוב שם כך, רבי יאשיה פתח אשרי העם יודעי תרועה, וכי אומות העולם לא יודעים להריע? הוא לא מביא את הרישא, מה שכתוב על רבי אבהו. הוא אומר, 'פתח'. זה יחזק את הפירוש שאנו רוצים לומר כעת.

רבי יאשיה, התחיל לדרוש, אמר את הפסוק אשרי העם יודעי תרועה, ורבי יאשיה הביא את רבי אבהו. לא שרבי אבהו קפץ וכו', אלא שרבי יאשיה אומר זאת, שרבי אבהו פתר וכו'. הוא זה שמביא אותו. אין המדובר בתנאים. זה לא רבי יהושע. אלא, רבי יאשיה, שהיה אמורא, מביא שכך אומר רבי אבהו. ואח"כ בסוף הוא אומר, אמר רבי יאשיה וכו', אלו הם כבר דברי עצמו. חזר רבי יאשיה אחר כך, ומה שאמר אח"כ רבי יאשיה, זה מה שהוא עצמו מחדש. אבל הוא הביא בהתחלה, אמר רבי אבהו.

כך ראיתי גם במדרש רבה המבואר ופרשת ויקרא, דף רנ"א, שם הם ג"כ הסבירו כך בפשטות. כשבא לדרוש את הפסוק בחדש השביעי, פתח את הפסוק הזה, והחבר של רבי יאשיה רבי אבהו כך פירש, והוא הביא את זה.

לגבי השאלה, למה בהתחלה מביאים ודורשים את הסיפא של הפסוק, ואחר כך את הרישא,

שערי יצחק – השיעור השבועי

הערה מהקהל: לגבי המלה 'תרועה', מהרי"ץ גם מביא את זה, שהדבר רומז שמי שחוזר בתשובה הוא נהיה ריע לה'.

תשובת מרן שליט"א: נכון. בשם הירושלמי. יפה מאד.

האם ישנה חשש אפיקורוסות ח"ו במלים 'הני בבלאי'.

בספר שו"ת בית נאמן נחלק או"ח סימן ל"ו דף רנ"ה, דחה את דברי בעל יביע אומר שכתב, שאסור לומר וידוי בין התקיעות. הוא רוצה להביא ראיה, שהשלחן ערוך סובר כדעת רבינו האי גאון. השאלה שלו היא, איך יתכן להגיד שהגמ' נגד הזוה"ק? הרי זהו המהלך של היב"א, שהזוה"ק והגמ' נחלקים, ולפי הגמ' זהו ספק גמור, ולפי הזוה"ק הכל אמת. כי הזוה"ק לשיטתו שזה אמת, האר"י שאמר להתוודות בין הסימנים הוא עפ"י הזוה"ק, לפחות לפי רבי האי גאון, אבל יותר טוב לפי הזוה"ק, שהכל זה אמת. אם זה אמת, אזי מותר להתוודות, כיון שכבר התחלתי את המצוה. אבל לפי הגמ' שזה ספק, יוצא שכאשר עשיתי תשר"ת אולי לא יצאתי ידי חובה, וכשאר עשיתי תשר"ת אולי לא יצאתי יד"ח, א"כ יוצא שאתה מפסיק בין הברכה לבין המצוה. זאת טענת בעל יב"א. עונה על כך בשו"ת בית נאמן, כדלקמן. דרך אגב, יישר כוח לידידנו הרב דוד תאם, הוא משתתף קבוע בשיעורים, והוא זיכה אותנו בספר הזה. אמנם היתה לכך מטרה אחרת, אבל נהניתי מאד, יכלתי לראות זאת בתוך הספר בפנים.

הוא כותב כך, מה שכתב בשו"ת יביע אומר חלק א' סי' ל"ו אות י"ד דהזוהר דקאמר הני בבלאי, כיוון על חכמי הש"ס בבלי, ואנן נקטינן כהגמ' נגד הזוהר. היב"א טוען, כי לפי הזוה"ק זה כך, ולפי הזוה"ק זה אחרת. א"כ, ישנה מחלוקת. ואם יש מחלוקת, ההלכה כדברי הגמרא. א"כ, כיצד אתה יכול להיכנס לספק ברכה לבטלה?

גם דבר זה איננו מדוייק. כי בעצם, הרש"ש כאן מסביר, מה הדבר קשור, איך לומדים לגבי חמשה זקנים. כתוב בפסוק, אשרי העם יודעי תרועה. מאיפה יודעים, על חמשה זקנים? אומר הרש"ש, כי במלה 'העם', יש את האות ה"א, דהיינו חמש. א"כ הוא דורש, 'אשרי העם יודעי תרועה', דהיינו החמשה זקנים. כך אומר הרש"ש בחידושו על מדרש רבה. ולגבי 'תרועה', הם דורשים לשון רעות וחיבור, שמחברים את הקב"ה כביכול איתם, וכדמסיק. הקב"ה יורד כביכול. זהו 'אשרי העם יודעי תרועה'. כך הוא דורש את הפסוק.

ממילא מובן, כי זהו הקשר. יוצא כי רוצים לומר, שבראש השנה הקב"ה יורד למטה, ו'באור פניך יהלכון', דהיינו שעי"ז אנחנו זוכים בר"ה שהקב"ה יתחבר איתנו, מאהבתו אותנו, והוא מוחל לנו על כל עוונותינו.

הם מסבירים שם, במדרש רבה המבואר בדף רנ"ב כך, אשרי העם שחכמיהם יודעים להתרועע במועצתה של תורה, והקב"ה מתרועע עמם וקובע את יום התרועה, יום הדין, על פי קביעתם, והם מהלכים בהלכה במאור פנים שהקב"ה מאיר להם בה. א"כ, הוא דרש גם את הרישא וגם את הסיפא.

ישנו גם פירוש על מדרש רבה, של מהר"ר שמואל יפה, בעל יפה תואר, והוא גם מבאר שדורשים זאת מן הפסוק הזה בעצמו. גם הראשון וגם האחרון. הפך להם את מדת הדין למדת רחמים, אומר היפה תואר, והיינו י"י באור פניך יהלכון, כי יאר ה' פניו במדת רחמיו, כהוראת שם ה'. דהיינו, הוא דרש את 'אשרי העם יודעי תרועה', שידעים לפתות את בוראם וכו'. הדבר מתקשר ממש עם הסיפא, י"י באור פניך יהלכון, פירושו שהקב"ה מאיר להם במדת רחמיו, כי כתוב ה', והשם זה מדת רחמים. ממילא, שניהם דרשו גם את הרישא וגם את הסיפא.

בא הרב נאמ"ן וטוען, לא יכול להיות שהזוה"ק התכווין על הגמרא? כי איך יגידו בלשון 'הני בבלאי'? הרי 'הני בבלאי', זאת אפיקורוסות. אסור לומר זאת. הרי רב פפא במסכת סנהדרין [דף ק' ע"א] אומר, לגבי אלו האומרים 'הני רבנן', שהאומר כך הוא אפיקורוס. חס ושלום להגיד, שהזוהר התכווין על חכמי בבל. אלא מאי, אין הכוונה על חכמי בבל, אלא על האנשים הפשוטים שבבל. החכמים של בבל, ידעו את הסוד, רק האנשים הפשוטים לא ידעו.

הוא כותב כך, לע"ד יש להעיר, ממ"ש בסנהדרין [דף ק' ע"א] אפיקורוס, כגון דאמר הני רבנן. ע"ש ברש"י. ורב פפא אשתלי ואמר כך ויתיב בתעניתא (ועי' בהרש"ש ב"מ דף ע"ג ע"ב). וכ"ש לומר בלישנא קלילא "הני בבלאי". אלא יש לומר, שהם פשוטי העם העולים מבבל לארץ ישראל, וחשבו כפשטיה מטעם ספק. ולעולם חכמי בבל ידעו שכולם אמת, והיה הדבר נראה כחלוקה אעפ"י שאינה חלוקה, וכלשון רבינו הא"י גאון.

זאת נקודה אחת, שצריך לעמוד עליה.

במשנה בהתחלת פרק חלק [סנהדרין פרק י' משנה א'] כתוב, ואלו שאין להם חלק לעולם הבא, האומר אין תחית המתים מן התורה, ואין תורה מן השמים, ואפיקורוס.

הגמרא שם [דף צ"ט ע"א] דנה על דברי הברייתא, תנו רבנן, [במדבר ט"ו, ל"א] פִּי דְבַר יִי בְּזָה וְאֵת מִצְוֹתוֹ הִפְרָת תִּפְרָת, זֶה הָאוֹמֵר אֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם. דבר אחר, כי דבר י"י בזה, זה אפיקורוס. דבר אחר, כי דבר י"י בזה, זה המגלה פנים בתורה. והגמ' דנה, מה זה בדיוק 'אפיקורוס'? מובא שם כמה דעות. רב ור' חנינא אמרי תרוייהו, זה המבזה ת"ת. רבי יוחנן ור' יהושע בן לוי אמרי, זה המבזה חבירו בפני ת"ת. הגמ' מפלפלת בזה, מה היא ההגדה המדויקת של אפיקורוס, ושל מגלה פנים בתורה, שזה עוד יותר חמור.

לאחר מכן הגמ' מביאה, שאפיקורוס נחשב, כגון דיתיב קמיה רביה, ונפלה ליה שמעתא בדוכתא אחריתי, ואמר 'הכי אמרינן התם', ולא אמר 'הכי אמר מר'. הוא לא מכבד את רבו, הוא אומר 'כך אמרנו', במקום 'כך הרב אמר'. הרי הרב אמר, לא אתה. הדבר מראה שהוא מזלזל. רבא אמר, כגון הני דבי בנימין אסיא, דאמרי מאי אהני לן רבנן, מעולם לא שרו לן עורבא ולא אסרו לן יונה.

אח"כ הגמ' מביאה, רב פפא אמר, כגון דאמר 'הני רבנן'. רב פפא אישתלי ואמר 'כגון הני רבנן', ואיתיב בתעניתא. הוא בעצמו, נכשל בכך, ולכפרת עוונות הוא ישב בתענית. בהמשך הגמ' מביאה משהו לגבי מגילת אסתר, שמישהו זלזל על הכיסוי מטפחת וכו'.

ואח"כ מביאים עוד דעה, רב נחמן אמר, זה הקורא רבו בשמו. הוא לא מכבד אותו, אלא קורא לו כביכול הוא החבר שלו, מזכיר אותו בשמו. א"כ, ישנן כמה דעות מהו אפיקורוס, ואחת מהן היא דעת רב פפא.

לכן טוען בעל שו"ת בית נאמ"ן, כי לא יתכן לומר כך.

לפענ"ד, זאת אינה שאלה. ראשית, כיון שהדבר לא נפסק להלכה ברמב"ם ובש"ע. אכן ישנן בגמ' כמה דעות, אבל דעת רב פפא אינה מובאת להלכה. הרמב"ם מונה בפ"ג מהלכות תשובה, שלושה הם הנקראים אפיקורוסים.

אולי זאת אינה טענה. כי אפשר לומר, טוב, הוא לא אפיקורוס, אבל לא שהדבר מותר. הויכוח אינו האם זה אסור או מותר. זה אסור, רק האם הוא מוגדר כאפיקורוס.

התשובה היא, שמצאנו שמתירים זאת. כתוב במפורש במסכת קידושין [דף ל"ב ע"ב], שרבא אמר את הביטוי, הני רבנן וכו'. רואים שהתירו זאת. לכן, זאת אינה קושיא. וק"ו רשב"י,

שערי יצחק – השיעור השבועי

בכל אופן, יוצא מכך, כי 'הני רבנן', אפי' שרב פפא אומר כך, אבל הדבר לא נפסק כמותו. ואדרבה, רבא סובר שהדבר מותר. א"כ, מה הקושיא, שרשב"י יגיד כך?

האמת היא, כי בכלל לא ברורה הגירסא כאן. רש"י גורס, הנהו רבנן. לא 'הני', אלא 'הנהו'. ישנו הבדל, בין 'הני' לבין 'הנהו'. 'הני', זה אלו. 'הנהו', זה אותם. והאמת היא, אינני יודע, לא מחשיבים זאת בכלל לזלזול. אומרים בלשון, 'מה שעשה אותו צדיק'. 'אותו', זה לא נחשב גנאי. ובדקדוקי סופרים שם אות ל' מביא שאינו מבין מה ההבדל בין הני לבין הנהו. ולפי מהרש"ל, מי שאומר 'הני רבנן', זה בסדר, כיון שהוא מוסיף למלה 'הני' את המלה 'רבנן'. אבל בנ"ד, כתוב 'הני בבלאי'. לא משנה.

בכל אופן, אין שום קושיא, אם רשב"י יגיד את המאמר הזה, 'הני בבלאי', כי אין בכך ח"ו שום תפיסה.

לגבי התירוץ של הרב נאמן, שאין המדובר על תלמידי החכמים שבבל, אלא על פשוטי העם, אינני מבין כלל את הפירוש הזה. מי מתייחס לעמי ארצות? באו אנשים מבבל לארץ ישראל, ורשב"י יאמר להם שאינם יודעים? וכי הוא מדבר על פשוטי עם, על עמי ארצות? אם אלו פשוטי עם, הוא לא צריך כלל לדבר אליהם, שהם לא יודעים שזהו ספק.

אבל אפשר להוכיח מדברי הוזה"ק בעצמו, שחייב להיות שהדבר אינו כך.

במאמר הוזה"ק שם בפרשת פינחס ודף רל"א ע"ב, לאחר העניין הזה שהבבלים אינם יודעים וכו', ממשיך רשב"י ואומר שם עוד, אשרי העם יודעי תרועה וגו', לא כתיב שמעי או תקעי תרועה, אלא יודעי תרועה. בגין (ס"א כגון) חכימין דדיירין באורא דארעא קדישא, אינון ידעי תרועה, רזא דתרועה, כמה דכתיב תרועם בשבט ברזל.

שאמר זאת, מי כמוהו, יכול להגיד על חכמים אחרים 'הני רבנן', אלא רואים שזה מותר.

ראיה לכך, בספר נתיבות עולם למהר"ל מפראג [נתיב התורה מהדורת מכון ירושלם, פרק י"ב], הסביר את החילוקים וההגדרות ביניהם. מה זה מגלה פנים בתורה, ומה זה שאמר הני רבנן. הוא כותב כך, אבל זה שאמר 'הני רבנן', אין כאן ביזוי, רק שאין נותן להם חשיבות. אבל אפקרותא הוי, שאין יראה מהם, ונוהג בהם מנהג הפקר, כלומר כי אינם חשובים. וכל דבר כמו זה, שאין נוהג יראה והכנעה מפניהם, הוי בכלל אפקרותא. ודבר זה מבואר. לדבריו, אפילו שהאומר 'הני רבנן', זה לא ביזוי, אם הוא לא מחשיב אותם, א"כ הוא לא ירא מהם.

בהערות הספר למטה [הערה 73] המו"ל שהוא תלמיד חכם חשוב, כותב כך, לכאורה זהו דלא כרש"י שם, שביאר שכאשר אומר 'הני רבנן' זה לשון ביזוי, שכתב [סנהדרין דף ק' ע"א] "כאדם שאומר 'אותו תלמיד חכם', דלשון ביזוי הוא זה, שהיה לו לומר 'רבותינו שבמקום פלוני'".

ואולי זהו גופא המחלוקת בין רב פפא לרבא, שרב פפא סובר שאמירת 'הני רבנן' היא לשון בזוי, ואילו רבא סובר שיש בזה העדר חשיבות, אך לא לשון ביזוי. וכן מצינו להדיא [קידושין ל"ב ע"ב] שרבא אמר את הביטוי 'הני רבנן', הרי שאינו סובר שיש בזה ביטוי גנאי.

הוא כותב זאת, בלשון 'אולי', 'אולי' זהו גופא המחלוקת. אבל לפענ"ד זה לא 'אולי', אלא פשוט שהדבר כך. זה פשיטא. דהיינו, מהר"ל בא להסביר את חילוקי הדעות. הרי כל אחד אומר, מהו אפיקורוס. רבא אמר, כי מי שאומר מאי אהנו לן רבנן, זהו אפיקורוס. אבל 'הני רבנן', לא נחשב כך. הוא בא להסביר, למה רבא לא אמר כדעת רב פפא. כי מה שרב פפא אמר, זאת דרגא פחותה. זה לא ביזוי, רק לא חשוב. בודאי שהוא בא להסביר את כל הצדדים, ואת כל השיטות.

כתוב כאן במפורש, אמר רשב"י, שחכמי ארץ ישראל, כיון שאויר א"י הוא קדוש, על-דרך מה שהגמ' אומרת [ב"ב דף קנ"ח ע"ב], **אורה דארץ ישראל מחכים**, ישנה קדושה בא"י, לכן רק הם יודעים את הסוד. לא שחכמי בבל, פחות למדנים. אלא המקום גורם, טומאת ארץ העמים. ארץ ישראל, אנחנו שנמצאים בא"י, בזכות האויר, הקדושה שבה, **אַרְץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֶתָּה וְגו'** [דברים י"א, י"ב], אנו זוכים לדברים גדולים. אבל חכמי בבל, לא יודעים את זה.

א"כ ברור, שהזוה"ק מתייחס אל החכמים. אי אפשר לבוא ולומר, שחכמי בבל כן ידעו. הוא אומר במפורש, כי רק חכמי א"י. זה מוכח מיניה וביה.

ישנה אפשרות אחרת להגיד, לא הייתי שש לומר אותה, אבל כיון שהתורה היא תורת אמת, מי שירצה להתעקש. ידוע בכמה מקומות בכתבי האר"י, שהאר"י אמר למהרח"ו שישנם מקומות שזאת הגהה של חכמים אחרונים. דהיינו, אפשר להגיד, שכל הפיסקא הזאת, שתי הפיסקאות האלה, זאת תוספת של בתראי. הרי את ספר הזוה"ק, לא סידר רשב"י, אלא זה נעשה מזמן הגאונים. לקחו את כל המאמרים שהיו בספרי החכמים הראשונים, וסידרו זאת בתקופת הגאונים. הוסיפו פה ושם הוספות והגהות, האר"י בעצמו אומר זאת. זכור לי אולי חמשה מקומות, שכתוב בכתבי האר"י, כי הפיסקא הזאת היא תוספת שהוסיפו אחר כך. האר"י אומר את זה גם כלפי הירושלמי. ידוע שיש דבר כזה אפילו בש"ס, הוספות של רבנן סבוראי, וק"ו בירושלמי.

הכף החיים מביא זאת בשם האר"י, לגבי העניין של עמידה בקדיש. כתוב בירושלמי, לעמוד בקדיש, אבל האר"י ישב, לא עמד. והסביר כנז"ל.

הערה מהקהל: זה כמו הפסוק, **דְּבַר אֱלֹהִים לִי אֱלֹהֶיךָ וַיְקַם מֵעַל הַפָּסָא** [שופטים ג', כ'], לגבי אהוד ועגלון מלך מואב.

תשובת מרן שליט"א: יפה, זה הפסוק שהירושלמי הביא. נכון. זה מה שכתוב שם.

הכה"ח מביא זאת בדיני עניית קדיש [סימן נ"ז], לגבי דברי הרמ"א הכותב, **ויש לעמוד בשעונין קדיש וכו'**, מביא הכה"ח [בס"ק כ'] את הירושלמי, שכתב את העניין הזה, ועל כך הביא בזה"ל, **וכ"כ מהרח"ו ז"ל בשער הכוונות** [בסוף דרוש הקדיש דף ט"ז ע"ד] **וז"ל**, מורי ז"ל, דהיינו רבינו האר"י, לא היה קם מעומד בעניית בעניית איש"ר של הקדיש. ואמר לי, כי הלשון הנזכר בירושלמי, דמשמע ממנו שצריך לקום מעומד, הוא מוטעה, ואינו מתלמוד ירושלמי עצמו, אלא הגהת איזה חכם היתה, והאחרונים הדפיסו אח"כ בתוך דברי הירושלמי.

לכן אני אומר, כי מי שקשה לו לקבל את כל התירוצים, יכול לתרץ כך. אבל לאמיתו של דבר, אינני חושב כי מוכרח לומר כך, גם מי שמתפלא איך יכול להיות שחכמי בבל בזמן רשב"י, הרי אמרנו כי כך אומר הכתם פז, ישנם עוד מקומות שרשב"י התייחס לחכמי בבל.

בעל כתם פז, אומר דבר הדומה לעניין הזה, שהסגולה של ארץ ישראל, כיון שישנה קדושה, הם זוכים להשיג דברים גבוהים. הוא גם כותב זאת שם בזה"ל, אמר גוזרנא דבאוריתא דא יגלון לבבל ביני חבריאי, כדי שיוכו בהם חכמי בבל, לפי שלא היו מתעסקים בסתרי תורה כחכמי ארץ ישראל, וכמו שהביא רשב"י בפ' ויחי ז"ל, הזכרנו זאת כבר בשיעור הקודם, אבל ישנה כאן פיסקא שדילגתי אותה, "אמר ר"ש, כד אנא בין אינון חבריא דבבל, מתכנשי גבאי ואולפי מלי באתגליא, ואינון עיילי לון בגושפנקא דפרזלא תקיפא סתימא מכל סטריין". כלומר, שלא היה לפולם אלא בנגלה מן התורה, ועושים בו משא ומתן חזק כאלו הוא

שערי יצחק – השיעור השבועי

בקיסרי, שזה בארץ ישראל? הלוא הגמרא הביאה אותו? אלא, רבי אבהו בעצמו כנראה אכן ידע את הסוד, רק שהוא לא גילה זאת. ובגמרא הבבלי, התפלפלו בדבר. האם 'מיספקא ליה', או כפי שרבי' האיי גאון סובר, שזה כאילו ספק. אבל רבי אבהו, שהיה מחכמי א"י, בהחלט יכול להיות שהוא ידע, והנדון הוא על חכמי בבל, או אלו שבזמן רשב"י, כפי שאמרנו לעיל, או החכמים האחרונים, אם נאמר כי שתי הפסקאות הללו 'הני בבלאי וכו' 'אשרי העם יודעי תרועה', זאת תוספת הגהה מאוחרת. זה תירוץ בכדי 'לסתום פיות', אבל יכול להיות שזה אמת.

בעניין תרועה בקול רועד, לאפוקי מאלה העושים זאת ביד.

ברצוני להוסיף בס"ד מספר דברים, בעניין תרועה בקול רועד, לאפוקי מאלה שעושים ביד. מפני שתלמידי חכמים רבים, אפילו גדולי תורה, כאשר שואלים אותם על הנושא הזה, הם אומרים כי מסברא אינם רואים חילוק והבדל, בין לעשות את התרועה בנשימות או ביד. מה זה משנה? העיקר שמענו קול תרועה?

לשם כך, ברצוני להביא ארבע ראיות, למסורת שלנו התימנים הנאמנים, שזה בדוקא בנשימה. שתי ראיות, כבר הבאתי בשלחן ערוך המקוצר, וברצוני להוסיף כעת עוד שתי ראיות חדשות, אם אספיק. וגם על הראיות הראשונות, נוסיף נופך.

הראיה הראשונה, החזקה ביותר, זהו הסיפור הידוע עם אותו משומד, שהיה תוקע לפני כן, וכאשר נשתמד לא יכל להריע. הוא לא הבין, מה קרה? והרב אמר לו, כי כתוב 'אשרי העם יודעי תרועה', רק עם ישראל יכולים להוציא קול תרועה. הדברים נגעו לליבו, והוא החליט לחזור בתשובה. ולאחר מכן הוא ניסה, ואכן הוא הצליח להריע.

סתום מכל צד לדעתם. "זכמה זמנין אוליפנא לון אורחוי דגנתא דמלכא, אורחוי דמלכא. כמה זמנין אוליפנא לון כל אינון דרגין דצדיקיא בההוא עלמא. וכלהו מסתפו למימר מלין אלין. אלא מעלעלין בגמגומא, בג"כ פסילוסין אקרין, כהדין פסילוסא דמגמגם בפומיה. אבל לזכותא דאיננא להו, הואיל ומסתפו, כי מיראה מגמגמים ולא מקלות ראש וליצנות ח"ו, דהא אוריא קדישא ורוחא קדישא אַתְעָדִי מנייהו, וינקי מאורא ורוחא דרשותא אחרא וכו'". דהיינו, לחכמי בבל אין השגות בדברים נסתרים, כיון שהאור אינו טהור. אומר הכתם פו, הנה לך מבואר, שחכמי בבל, כל עסקם היה בפלפול התלמוד כפי הנגלה המסבב קושיות והויות, ולא היו בקיאים בסתרי תורה וכו'.

אבל לאמיתו של דבר, אני לא מתפלא, אם נאמר שהיו חכמים בבבל, שכבר עשו את זה. כי בתשובת רבי' האיי גאון, שהביא בעל הרי"ץ גיאת, כתוב זאת במפורש. זהו דבר יסודי, שחשוב לדעת אותו. בספר מאה שערים למהר"ר יצחק גיאת כתוב כך, הכי אמר רב שרירא ורב האיי, דהא תקנתא דרבי אבהו, לא מדידיה תקון לה, אלא עיקר הדבר כך הוא מימות נביאים הראשונים וכו'. וכך היה מנהג מימות קדמונים בכל ישראל וכו'.

צריך עוד להרחיב בכך, אבל בכל אופן, זה אינו פלא שהיו חכמים, גם בדורו של רשב"י, רק שהם עשו כך את התקיעות. השאלה רק איך לפרש את זה, האם מצד זה או מצד זה. אני מקוה כי בעז"ה, הדברים ברורים.

כפי שאמרנו, רבי אבהו בעצמו היה מחכמי ארץ ישראל. הגמרא הבבליית הביאה את רבי אבהו, שהוא התקין בקיסרי, וקיסרי זה בארץ ישראל. איך אפשר לבוא ולהגיד אחרת. זאת בכלל קושיא נוספת, על רבי' יוסף דוד. איך הבין מר, שהזוה"ק התכווין בדבריו 'הני בבלאי' על רבי אבהו? הרי הגמ' אומרת, שהוא התקין

ואני שואל, וכי גוי אינו יודע לעשות תרועה ע"י נענוע היד...?

אני אומר זאת, כיון שצריכים לדעת, אל תחשבו שעניין התרועה בקול רועד, אולי טו טו טו אינני יודע אם זה קשה, צריך לבדוק. אבל בודאי שלגבי להזיז את היד, בטח שזה קל. צריכים לדעת, עניין התרועה בקול רועד, זאת אינה מסורת רק שלנו התימנים, אלא זאת המסורת ברוב עם ישראל בעבר, ובדור שלנו זה קצת הולך ומשתכת.

ראיתי מאמר של בעל ספר שרשי מנהג אשכנז, הוא בירר את הנושא הזה, והוא כותב שבכמה ארצות היה את זה, חוץ מתימן. ארץ ישראל, בבל, ספרד, גרבה, קושטנטין שבאלגיר, ארם צובא, קוצ'ין, פרס, בוכארה, איטליא, צרפת, פרובינצה. זה דרום צרפת, מה שנקרא בספרים בשם פרובנס, היום קוראים לזה פרובנס. אוסטריה, הונגריה, ואשכנז. אלו היקיים. בני אשכנז לא הכירו בכלל תרועה אחרת, וכבר הגאון רבי יעקב עמדין כותב, כי עדיף לעשות כבני אשכנז. כי ישנו הבדל, בין בני פולין, לבין בני אשכנז. בני אשכנז, דהיינו היקיים, גרמניה וכל הארצות מערב אירופה, הם ג"כ עשו את התרועה כך בקול רועד. ממילא אין פלא, שהם מתייחסים לתרועה שלנו. גם בעל חמדת ימים, שהיה ספרדי, כך היה נהוג במכון שבתו. כי בעבר, גם הם עשו את התרועה, כפי שאנחנו עושים.

בדור שלנו, כנראה כבר אינם מומחים, ואינם יודעים לעשות את התרועה כך. במקום שילמדו אותם לעשות את התרועה כפי שצריך, אמרו להם, טוב, אז תעשו טו טו טו. הם ראו, שהם עושים את התרועה, ולא יוצא להם קול רועד.

הדבר דומה, לביטוי האות צד"י. לצערינו, רבים אינם מבחינים, בין מבטא האות סמ"ך, למבטא האות צד"י. בין ס' לבין צ'. לא

יודעים, מה ההבדל? במקום להגיד, איש צר ואיב [אסתר ז', ו'], הוא אומר 'איש סר ואויב'. משבשים את המבטא. במקום לומר, הצר הצורר אתכם [במדבר י', ט'], הוא אומר 'הסר הסורר אתכם'. טוב, אז הוא לא יודע. א"כ, תלמד אותו איך לומר. ראו שלא הולך, אמרו, אז תגיד 'הצר הצורר' [במבטא אשכנזי]. נו, במקום שילמדו איך לבטא, להסביר את ההבדל בין צ' לבין ס', שזה סמ"ך מעובה, מעבירים אותם בכלל, שיגידו משהו שהוא בכלל לא נכון. הרי הביטוי צה, להגיד 'אשר יצר' [במבטא אשכנזי], זהו דבר שאינו יכול להיות ביסודי לשון הקודש, כיון שהביטוי צה, הוא בעצם לפי השפות של ארצות אירופה. אין צה, אלא זה T ו-S, כלומר TS או TZ, וכך כותבים הרוב. העורך]. זה חיבור של שתי אותיות. זה בא אל האשכנזים, משפת המדינה. כמו שאומרים צ'ה, צ'יק, זה C ו-H, דהיינו CH. זה שתי הברות. בשפות של אירופה, מרכיבים כמה הברות, ויוצא ממנה הברה אחת. [מין שליט"א מדגים זאת]. אולם בלשון הקודש, אין דבר כזה. זאת טעות. טוב, נו, אם אמר 'הצר הצורר' במבטא אשכנזי, במקום 'הצר הצורר', נו, בדיעבד זה טוב.

ה"ה בנ"ד, במקום ללמד אותם איך לעשות תרועה, אומרים להם, טוב, אז תעשו טו טו טו, זה יותר קל. מילא לגבי 'הצורר', יצאת ידי חובה בדיעבד. אבל לעשות טו טו טו, זה בכלל לא קול של בכי. איפה נשמע מישהו שבוכה כך, טו טו טו? אם ה'תרועה' שאמרה התורה, זאת יבבא, א"כ צריך ליילל, כמו אם סיסרא. או כפי שהרמב"ם כותב, 'כקול שמיללות הנשים בְּנִיָּהֵן'. כגון, לולולו, שעושים בזמני שמחה או בזמני צער, זה בכלל התרועה. הם חושבים, שכביכול הם מרויחים, לעשות משהו שהוא בודאי טוב, ולבסוף ישנו ספק האם בכלל יוצאים ידי חובה.

את הראיה הראשונה והחזקה ביותר, הבאתי בס"ד בנפלאות מתורתך [פרשת פינחס עמ' רמ"ז]

שאלה מהקהל: לפי זה, גם בלשון לא יהיה מהני? שהרי כולם יודעים לעשות בלשון?

תשובת מרן שליט"א: לא בטוח. אני למשל, אינני יודע לעשות בלשון. צריך להתאמן בכך. אנחנו עושים בנשימה. האמת היא, כי אני לא מנסה בכלל לעשות בלשון, אני לא רוצה להתחיל לנסות לעשות בלשון, אבל כשאני עושה עם הלשון אינני יודע כיצד עושים זאת. אני יכול להביך, שזה לא קל כמו לנענע ביד. והמציאות היא, שהרבה אנשים לא יודעים לעשות את התרועה, וזה עיקר האימון. צריך להאריך בכך, רק שהזמן קצר והמלאכה מרובה, צריכים כבר לסיים.

מאחר שכבר הזכרנו את הסיפור הזה, ברצוני להוסיף כאן איזו נקודה. מי זה הרב אברהם יחיני, שמובא כאן דבר מופלא בשמו. הוא חיבר את הספר הוד מלכות, נדפס בקושטא ה'תט"ו. אבל, לפני כמה חדשים, או יותר, הביא לי ידידנו הרב ישראל מאיר חרד הי"ד ספר הנקרא בשם 'זרמים וכתות ביהדות', חיבר זאת מישהו בשם אברהם קורמן, והוא כותב [בדף 271], שאברהם יחיני הוא מהעוזרים הראשיים של שבתאי צבי, וזייף דברים על משיחיותו. אך בהערה 22 שם מובא, כי כנראה היו שני אנשים בשם הזה, כיון שהחיד"א מזכיר אותו בספר שם הגדולים. החיד"א אינו מזכיר אנשים השייכים לכת שבתאי צבי, א"כ איך יכול להיות שהוא הביא אותו בסתם. לכן מסתבר, שישנם שניים. גם בספר הערות למעשי צדיקים [דף ת"ק] כתב, שאברהם יחיני תמך בשבתאי צבי.

אבל האמת היא, כי אין קשר בין הדברים. ראשית, כפי שאמרנו, מסתברא מסתמא שכנראה היו שניים. יש פה דברים מאד נחמדים. דבר שני, צריכים לדעת, הרי כמעט כל גדולי ישראל בזמנו האמינו בשבתאי צבי. אפילו בעל כנסת הגדולה, הר"ר חיים בנבנישתי, וכן בעל טורי זהב, כולם חשבו כך.

בזה"ל, מעשה היה לפני כשלוש מאות שנה, בתוקע ישראל שהמיר, והיה יושב בבית ועד הנוגנים אשר למלך. והיה היום בנגינתם, אמר אליהם כי הוא היה יודע לתקוע בקרן אחת בקול גדול. ושאלו ממנו לתקוע בו, ויביאו שופר והתחיל לתקוע בקול גדול תקיעה ושברים. והרבה והפציר להריע בתרועה, ולא עלה בידו. המשומד הזה, לא הצליח לתקוע תרועה בשופר. וימת לבו בקרבו לאמר מה זאת. וחזר לנסות עצמו בביתו, ולא עלתה על ידו. עד כי אמר, לא אשקוט ולא אנוח, עד כי אדע מה זה ועל מה זה. כי אחר שנשתמד, לא עצר כח להריע בתרועה. ובא אצל הרב אברהם יחיני, לדעת מה זה ועל מה זה.

השיב הרב הנזכר, כן הוא, ומקרא מלא הוא [תהלים ס"ט, ט"ז] אשרי העם יודעי תרועה. כי לא פורש, לא תקיעה ולא שברים, אפס התרועה. כי זאת הסגולה, לא ניתנה כי אם לעם בני ישראל, להם לבדם. והטעם, כי התרועה היא מעוררת הרחמים יותר מכל הקולות, ומכניעה לס"מ. כמו שנאמר [שם ב', ט'] תרועם בשבט ברזל וכו'.

התרועה היא משהו מיוחד, כנגד יעקב אבינו, שאין שיתוף לשום אומות העולם. אותו משומד ראה דבר כזה, הרגיש בחוש את האמונה, הרגיש משהו אמיתי, בפועל זה זעזע אותו.

בשמוע המשומד ההוא את דברי הרב, וימס לבבו, ולא קמה עוד רוח בו לאמר אוי לי מה עשיתי, מדוע דבר ה' בייתי לשוב מאחרי ה'. וברח לארץ מרחקים, וחזר בתשובה שלימה. וניסה אז את עצמו, ותקע והריע כאשר בתחילה. ובירך ואמר, ברוך הבוחר בעמו ישראל באהבה.

זהו הסיפור. וכפי שאמרתי לכם, ישנן עוד כמה הוכחות לכך.

היה בעולם שיבוש גדול בנושא הזה. היחיד שיצא נגדו, זהו מהר"ר יעקב קסטרו, הוא שעורר וגילה את רשעותם. אבל רובם האמינו בו. מהר"ר חיים בנבנישתי, בעל כנסת הגדולה, אמר כי מי שמתנגד לו וכו' מותר להרגו. מותר לחלל שבת-קודש לצורך המשיח הזה. עד כדי כך היתה האמונה אז שהוא המשיח. א"כ לא פלא שהיה חכם כזה שהאמין בו, ומסתברא שלבסוף הוא חזר בו. בכל אופן, אין קשר בין הדברים.

הראיה שלנו היא לא מרבי אברהם יחיני, לא משנה אם זה הוא או לא הוא, אלא הראיה היא מתוך המציאות שבסיפור, שהגויים לא יכולים לעשות תרועה, אלא רק היהודים. ואם זה עניין של תזוזה ביד, זה רק בכדי לחזק את המסורת שלנו, כפי שאמרת ברצוני להביא עוד כמה וכמה ראיות.

דרך אגב, כיון שהזכרתי את אברהם קורמן, צריכים לדעת, אני היכרתי אותו בצעירותי בימי חרפי, כאשר הביאו אותו לדבר בפני בני ישיבות, לכן חשבתי שהוא בסדר. אבל נודע לי בזמן האחרון שהוא נשאר רווק עד סוף ימיו, וכנראה הוא היה בודד וכו'. בכל אופן, אמרו שהספרים האחרונים שלו, הם ספרי כפירה. השקפות כוזבות. נגד חז"ל ותורה שבעל-פה. הוא נתקלקל בסוף ימיו. צריכים להיזהר. אמנם לגבי הספרים האלה, כגון זרמים וכתות ביהדות, הם עוד בסדר, למרות שקצת מריח ריח לא טוב. אינני יודע, האם הוכיח סופו על תחילתו, או שמא נשתבש בסוף ימיו. אבל חשוב לדעת זאת, כי לצערנו ישנם כאלה שלא מתביישים לשים את ספריו באוצר ספריהם. כמובן, אנשים בעלי דעות זרות, אבל שומרי תורה ומצוות. כוונתי לומר, כי זה יכול להיות סימן מובהק, לגבי האנשים שאמונתם קלושה. בכל אופן, לגבי הספרים הפסולים שלו, בודאי שצריך להיזהר מהם.

ברוך ה', זכינו שביררנו כמה דברים לגבי הנושא דלעיל, ואם ישנה איזו שאלה, תשאלו כעת. אני בעצמי לא הספקתי לומר את כל מה שרציתי, אולי החסרתי משהו, אז אפשר לברר זאת כעת.

הערה מהקהל: הרב אברהם יחיני מוזכר גם בספר מעם לועז.

תשובת מרן שליט"א: כן. לגבי מה?

הערה מהקהל: לגבי לעמוד בפני תלמידי חכמים, הוא מסביר שם פשוט, מביא שם דבר מעניין.

תשובת מרן שליט"א: אכן, הוא היה דרשן, יש לו כמה ספרים שחיבר וויעויין שם הגדולים מערכת אל"ף אות נ"ח. הוא היה ת"ח חשוב, אני מקוה שהוא חזר בתשובה.

הערה מהקהל: לגבי הסיפור, נכון שכך היה, אבל מי אמר שהתרועה שהם עושים בנענוע היד, זה לא טוב? בסדר, נכון, רואים שכך היתה התרועה, אבל סוף סוף שמעתי תרועה, אין לנו ראייה שזה פסול. נכון שעשו כך, אבל אולי אפשר לעשות גם בנענוע היד?

תשובת מרן שליט"א: לא הולכים לעשות דבר שמאד קשה לעשותו, אם אפשר לעשות אותו ביד. למה צריך להתאמץ? כפי שאמרת, יש לי עוד שלש או ארבע הוכחות לכך, בעז"ה אני מקוה שאספיק לומר זאת בל"נ בשיעור הבא. אבל הדעת נותנת, שלא הולכים להתאמץ ולעשות דבר שקשה לעשות, אם אפשר לעשות זאת בקלות. והרי התרועה, זהו המאמץ הכי גדול. אם אפשר לעשות בנענוע היד, למה הוא לא עשה כך? גם הוא היה יכול לעשות זאת?

שערי יצחק – השיעור השבועי

עכנאי, אוסיף בעת את מה שהבאתי ושם בדף י"ט בשם רעיא מהימנא פרשת פינחס דף רמ"ד ע"ב, רבנן דמתניתין ואמוראים, כל תלמודא דילהון על רזין דאורייתא ספדו ליה. דהיינו, כל הש"ס מסודר עפ"י הסוד. א"כ מסתבר, שחכמי התלמוד ידעו, אני מקשר זאת למה שדיברנו למעלה, מסתבר לפרש כך גם בסוגיא, כי החכמים שכתבו את הש"ס ידעו את פנימיות העניין, רק שהם הסתירו זאת. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, אכי"ר.

הערה מהקהל: ישנו גם פסוק, 'אשרי העם יודעי תרועה', שיודעים לעשות את התרועה.

תשובת מרן שליט"א: טוב, זה כבר דרשת החכם, אני רוצה להביא ראיה מתוך המציאות, לא מן הדרשה.

בעז"ה אנחנו נחזק זאת עוד ביותר.

לסיום, כיון שהבאתי את הספר תנורו של

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך.

השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף מקצת עניינים וציין מעט מקורות, שיפר ותיקן כמה דברים, כי מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת. השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.
נא לתאם זאת לפני השיעור.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ב"ה כל משאלות ליבם לטובה. אכי"ר.